

Oekraïens-Russische dooi?

In september 2019 constateerde het Russische opinie-instituut Levada Centrum een enorme verbetering in de houding van Russen tegenover Oekraïne. Aan Oekraïense kant was de maatschappelijke opinie ten aanzien van Rusland al eerder fors verbeterd, constateerde het Kiev Internationaal Instituut voor Sociologie (KIIS). Het laatste onderzoek van januari 2020 (Levada) en december 2019 (KIIS) toonde aan dat de enorme verbetering niet beklijfde, maar toch beter was dan in de hele periode sinds de annexatie van de Krim in maart 2014.

Jan Limbeek

Dat Oekraïners schoon genoeg hadden van het conflict met Rusland bleek uit de enorme overmacht waarmee in april 2019 Volodimir Zelenski werd gekozen tot president van Oekraïne. In de verkiezingscampagne en ook daarna werd hij in binnen- en buitenland belachelijk gemaakt als simpele acteur zonder kennis van zaken en zonder ervaring. De endemische corruptie in Oekraïne zou hij alleen kunnen bestrijden in zijn rol als president in de serie *Dienaar van het volk*.

Aanvankelijk kon president Zelenski nog niet veel doen omdat hij geen enkele steun had in het parlement, de Verchovna Rada. De Oekraïense bevolking schonk Zelenski's Dienaar van het Volk-partij enkele maanden na zijn verkiezing - in juli - een enorme overwinning en een absolute meerderheid in de parlementaire verkiezingen. Het werk aan Zelenski's voornaamste verkiezingsbeloften - verminderen corruptie en beëindigen pseudo-oorlog met Rusland - kon echt van start gaan.

Sindsdien is Oekraïne bezig een omvangrijk wetgevend programma door te voeren. Begin september kwam een grote gevangenenruil tot stand, waardoor onder andere de Oekraïense filmregisseur Oleg Sentsov vrij kwam en een belangrijke MH17-getuige naar Rusland verdween. Eind december kwam een tweede gevangenenruil tot stand.

Het wezenlijk verminderen van de hardnekkige corruptie in Oekraïne is nog nooit iemand gelukt en is zeker niet mogelijk binnen afzienbare tijd. Zelenski's tweede grote verkiezingsbelofte - beëindigen conflict in Oost-Oekraïne (de Donbass) - lijkt minder onhaalbaar.

Maar onderhandelingen met Rusland, onder meer via het Normandië-4 overleg, leverden vooralsnog weinig op. Een nieuwe top zou in april 2020 worden gehouden, maar de Russische onderminister van Buitenlandse Zaken, Andrej Roedenko, zei in de zakenkrant [RBK](#) dat het nog maar de vraag is of die top doorgaat.

Volgens vele sceptici zou Rusland niet meewerken aan betere relaties met Oekraïne omdat het land belang heeft bij voortdurende chaos in Oekraïne, zodat het land geen NAVO-lid kan worden. Maar Poetin zou ook andere overwegingen kunnen hebben.

Tijd werkt namelijk in het nadeel van Rusland. Oekraïeners die Rusland een warm hart toedragen, zijn voornamelijk ouderen. Als die uitsterven en Oekraïeners raken gewend aan slechte relaties met Rusland, dan is de kans kleiner dat de Russisch-Oekraïense verhouding in de toekomst beter zal worden. Voor Poetin, die Oekraïeners ziet als een soort Russen, lijkt een bestending van het conflict niet aantrekkelijk.

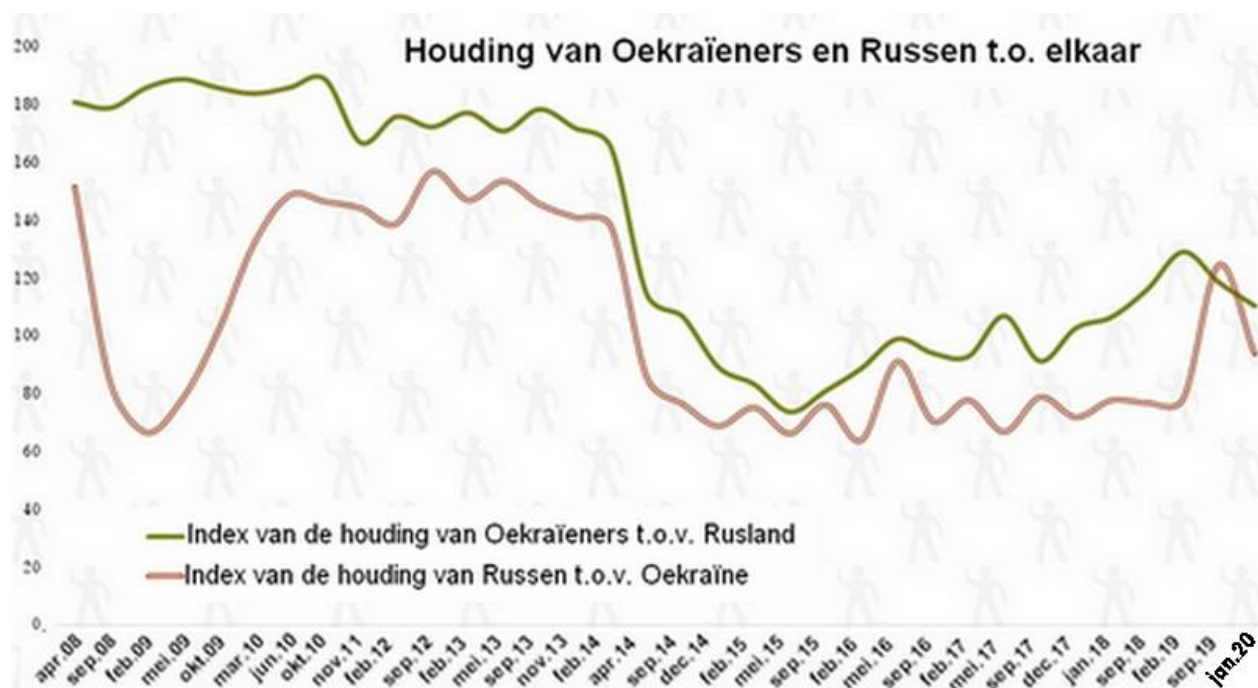
Bovendien is bekend dat Poetin goed kijkt naar de gevoelens die leven onder de Russische bevolking. De verkiezing van Zelenski, die relatief warme woorden spreekt over Rusland - zeker in vergelijking met zijn voorganger Petro Porosjenko - heeft in Rusland geleid tot een enorme verbetering in de houding tegenover Oekraïne.

In september 2019 stond 56 procent van de Russische respondenten positief tegenover Oekraïne. Dit was 22 procentpunt meer dan in de vorige peiling en de enige keer dat er meer inwoners van Rusland dan van Oekraïne positief stonden tegenover elkaars landen. Ter relativering: dit record van 56 procent was nog altijd veel lager dan in 2013, vóór Euromajdan en de annexatie van de Krim, toen 69 procent van de Russische respondenten aangaf positief te denken over Oekraïne.

Maar toen de wittebroodsweken van president Zelenski voorbij waren en de band met Rusland niet werkelijk was verbeterd, kwam er een terugslag in de opinies van beide volken over elkaar. In de [woorden](#) van plaatsvervangend directeur van het Levada Centrum: 'Er was enige verbetering in de retoriek, een ruil van krijgsgevangenen, telefoongesprekken tussen de presidenten, een ontmoeting van de leiders, maar het effect van het nieuwe ging voorbij en de problemen in de onderlinge verhouding bleven'.

In de peiling van januari 2020 is de Russische houding tegenover Oekraïne aanmerkelijk ongunstiger geworden vergeleken met die van september 2019, en het aantal Russen dat slecht staat tegenover het buurland is weer groter dan het aantal positievellingen: 42 om 47 procent. In september 2019 was 31 procent van de Russische respondenten negatief, 16 procentpunt minder dan in januari 2020.

Aan de andere kant zijn de Russische cijfers van januari 2020 nog steeds beter dan in de hele periode van vijf jaar sinds de [Krim-annexatie](#). De onderstaande grafiek, (vertaald) overgenomen van het Levada Centrum, toont aan dat Russen consequent minder positief denken over Oekraïne dan Oekraïeners over Rusland, behalve in september 2019 .

Het resultaat van de grafiek is verkregen door van de onderstaande twee tabellen de positieve antwoorden af te trekken van de negatieve antwoorden en daar honderd bij op te tellen.

Hoe staat u in het algemeen t.o. Oekraïne?

(Russische opinie - gegevens Levada Centrum)

	Erg goed	Hoofdzake-lijk goed	Hoofdzake-lijk slecht	Erg slecht	Moeilijk te zeggen
jan.20	6	36	27	20	11
sep.19	9	47	19	12	13
feb.19	4	30	30	25	10
nov.18	3	25	31	29	11
sep.18	3	30	32	23	12
jul.18	4	33	29	20	15
mrt.18	2	31	35	20	12
jan.18	3	32	34	13	18
dec.17	2	26	39	17	17
sep.17	3	29	33	20	15
mei.17	2	24	39	20	15
mrt.17	3	31	36	20	11
jan.17	2	31	39	15	13
nov.16	3	30	35	16	16
sep.16	2	24	38	18	17
jul.16	2	29	36	22	11
jun.16	4	37	33	11	16
27-30 mei.16	4	35	37	10	13
22-25 mei.16	2	24	45	18	12
mrt.16	2	23	42	22	11
jan.16	2	26	37	22	14
nov.15	2	25	42	21	10
sep.15	4	29	36	20	11
mei.15	3	23	36	23	14
mrt.15	3	28	34	21	13
nov.14	3	25	40	19	12
sep.14	3	29	39	16	13
mei.14	5	30	33	16	17
mrt.14	6	46	28	9	11
sep.13	7	62	20	3	8
mrt.13	8	61	19	3	9
sep.12	8	66	14	3	10

Hoe staat u in het algemeen t.o. Rusland?

(Oekraïense opinie - gegevens KIIS)

	Erg goed	Hoofdzake-lijk goed	Hoofdzake-lijk slecht	Erg slecht	Moeilijk te zeggen
dec.19	14	35	20	19	12
sep.19	16	38	19	16	12
feb.19	15	42	15	12	17
sep.18	10	38	19	13	19
feb.18	6	39	24	14	18
dec.17	6	36	24	16	19
sep.17	7	30	24	22	17
mei.17	5	38	22	15	19
feb.17	8	32	25	21	15
sep.16	7	33	26	20	15
mei.16	9	33	29	14	15
feb.16	9	27	28	19	16
sep.15	9	25	22	31	13
mei.15	5	25	25	32	14
feb.15	7	27	24	27	15
dec.14	7	29	26	22	16
sep.14	14	34	23	19	11
apr.14	17	35	19	19	10
feb.14	27	51	11	2	9
sep.13	34	54	7	2	4
feb.13	32	53	6	1	6
sep.12	34	49	8	3	6

Bron grafiek en tabellen: [Levada Centrum](#), 13-2-2020

Het lijkt alsof de Russische houding ten aanzien van Oekraïne negatiever is dan de Oekraïense houding ten aanzien van Rusland. De verbetering van de Russische positie sinds de verkiezing van Zelenski laat echter zien dat de Russische antipathie niet erg diep zit. Een nadere blik op de onderstaande tabellen, over de gewenste aard van de relatie, bevestigt dit beeld.

Wat voor relatie tussen Rusland en Oekraïne zou u willen?

% Russische respondenten (gegevens Levada)

	Gesloten grenzen ¹	Open grenzen ²	Vereniging ³	Moeilijk te zeggen
jan.20	26	56	15	3
sep.19	23	54	19	4
feb.19	25	52	17	6
sep.18	32	45	16	6
mrt.18	39	45	10	5
dec.17	33	49	10	8
sep.17	34	49	11	6
mei.17	35	50	9	5
jan.17	33	53	9	5
sep.16	39	48	8	6
mei.16	36	53	7	4
jan.16	32	52	11	5
sep.15	25	59	8	7
mei.15	30	54	10	6
jan.15	33	52	8	8
sep.14	26	62	7	5
mei.14	28	54	12	6
mrt.14	16	50	28	7
jan.14	19	59	16	6
okt.13	23	55	16	6
mei.13	19	58	15	8
jan.13	13	64	18	6
sep.12	14	60	20	6
mei.12	17	62	14	7
jan.12	16	61	16	8
sep.11	16	63	14	6
mei.11	16	64	15	5
jan.11	20	61	13	6
sep.10	16	60	18	6
mei.10	17	64	13	6
jan.10	25	55	14	6
sep.09	25	55	13	7
mei.09	25	55	14	6
jan.09	29	51	12	8
sep.08	24	52	13	11
mrt.08	19	56	19	6

% Oekraïense respondenten (gegevens KIIS)

	Gesloten grenzen ¹	Open grenzen ²	Vereniging ³	Moeilijk te zeggen
dec.19	40	48	5	7
sep.19	41	49	3	7
feb.19	39	48	4	9
sep.18	39	50	4	8
feb.18	44	44	3	9
dec.17	45	40	4	11
sep.17	49	40	4	8
mei.17	43	47	4	6
feb.17	47	43	2	7
sep.16	49	43	3	6
mei.16	44	44	3	9
feb.16	43	43	4	11
sep.15	46	45	2	7
mei.15	45	46	2	7
feb.15	48	43	4	6
dec.14	50	42	3	5
sep.14	45	44	5	6
apr.14	32	54	8	5
feb.14	15	68	12	5
nov.13	12	73	9	6
mei.13	11	69	14	5
feb.13	13	68	16	3
sep.12	11	72	14	3
feb.12	13	69	16	2
nov.11	13	67	16	2
okt.10	10	67	20	2
jun.10	12	70	16	2
mrt.10	11	67	19	3
jan.10	8	66	22	4
okt.09	11	67	19	3
mei.09	10	65	23	2
feb.09	8	68	23	1
sep.08	17	66	16	2
apr.08	10	67	20	3

Bron van beide tabellen: [Levada Centrum](#), 13-2-2020

1. Volledige optie: de verhouding van Rusland met Oekraïne moet hetzelfde zijn als met andere staten: met gesloten grenzen, visa en een douane.
2. Volledige optie: Rusland en Oekraïne moeten onafhankelijke, maar vriendschappelijke staten zijn: met open grenzen, zonder visa of douane.
3. Volledige optie: Rusland en Oekraïne moeten worden verenigd in één staat.

Vóór de Krim-annexatie wilde ruim vier op de vijf Oekraïeners een goede relatie met Rusland. Meer Oekraïeners dan Russen wilden destijds vereniging van beide landen. Na de Krim-annexatie veranderde dit aan beide kanten geheel.

De laatste vier peilingen sinds september 2018 lieten weer verbetering in de onderlinge houding zien. Een op de zes Russen wil vereniging van Rusland en Oekraïne (grotweg zoals vóór 2014) en twee op de drie Russen wil een goede band met Oekraïne, zonder belemmeringen. Een dergelijke goede band wil tegenwoordig een krappe meerderheid van de Oekraïeners, waarbij ongeveer een op de 25 Oekraïeners vereniging met Rusland een goed idee vindt. De inwoners van Oekraïne willen dus meer afstand van Rusland dan andersom.

Opmerkelijk is ook dat de gewenste relatie zowel aan Russische kant (sinds februari 2018) als aan Oekraïense kant (sinds september 2018) nauwelijks is veranderd. Ten aanzien van de onderlinge houding was dit volkomen anders.

Als we de bovenstaande tabellen vergelijken zien we dat het aantal Oekraïeners dat goed staat tegenover Rusland ongeveer gelijk is aan het aantal dat een onbegrensde relatie met Rusland wil. Dit lijkt logisch. Maar aan Russische kant geldt dit niet. Sinds 2019 willen zeven op de tien Russen een open relatie met Oekraïne, terwijl veel minder Russen goed staan tegenover Oekraïne. In januari 2020 42 procent. Slechts een kwart van de Russen (en 40 procent van de Oekraïeners) wil echte grenzen, met een douane en visa.

Met andere woorden, niet alle Oekraïeners die een positieve houding hebben tegenover Rusland, willen ook open grenzen. Voor Russen geldt het omgekeerde. Het zou kunnen dat paternalisme de Russische houding verklaart: we hebben een slechte relatie, maar je mag Rusland nog steeds makkelijk binnenkomen.

Op 18 februari 2020 ontsloeg president Poetin hardliner en uitvinder van Ruslands geleide Potjomkin-democratie Vladislav Soerkov als presidentieel assistent. Meer zei Poetin niet in zijn verklaring, hetgeen duidt op ruzie.

Soerkov was Ruslands vertegenwoordiger in Oekraïne en regelde alles in de Donbass. Het zou kunnen dat de verslechtering van de relaties tussen beide landen en het recente oplaaien van de gevechten in de Donbass uit zijn koker komt. Al een week voor zijn formele ontslag was hij vervangen door Dmitri Kozak, gematigder en geboren in het Oekraïense deel van de Sovjet-Unie.

Het is nog onduidelijk of deze vervanging de onderhandelingen met Oekraïne vlot zal trekken, maar het zal ze in ieder geval niet verder bemoeilijken. Er klonk dan ook gejuich in Oekraïne op het nieuws van Soerkovs ontslag.

[Terug naar 'Achtergrond'](#)